

Ráðstova — Gildisskáli — Tinghús

Tingið eigur sín avgerandi tátt í søgu Føroya og ikki minni í søgu Tórshavnar, tí longu í Føroyingasøgu sæst, at í Tórshavn var tingstaðurin, og tingstaðurin er tað, sum hevur skapað fyrirteytirnar fyrri, at Havnar býur vaks upp, við at draga at sær marknað, ið sum frá leið festi seg og gjordi Havnina til handilsstað burtur av við pakkhúsum o.ø., ið kravdi arbeiðsfólk, og verju, ið kravdi hermenn.

Tann litli arbeiðsmanna og hermanna-býurin, sum veksur fram, hevði tí helst verið óhugsandi á hesum staði, um tingið var ikki har, tí góð skipahavn var Havnin ongantíð.

Í elstu tíð munnu teir hava hildið ting á helluni á Tinganesi. Minni um hetta eru í dag nógvu búmerki og aðrar ristingar í helluni, sum Sámal Petersen, sáli, so íðin leitaði fram og lýsti í Fróðskaparriti.

Nær teir eru farnir at halda tingið innandura, vita vit einki um. Tað fyrsta, vit siggja um hetta er í 1557, tá ting varð hildið í »Raadstoffuen« í Havn, og aftur í 1627 verður ráðstovan nevnd. Hetta kenna vit í grannalondunum við. Ráðstova er nevnd í fremsta viðskiftabýi okkara, Bergen, í 1443, og í flest øllum norskum býum finna vit serstakar ráðstovur seint í miðöld, ið hýsa býartingunum.

Fyrr í miðöldini vóru slíkar ráðstovur ikki til. Ting varð tá vanliga hildið í einum hvørjum bygningi, sum var tøkur, og vórðu fyrst og fremst gildisskálarnir nýttir. Í Bergen finna vit ásett í býarlóg Magnus Lagabøta frá 1276, at lögtingið (t.e. býartingið) skal verða hildið í Mariu Gildisskalanum. Hesir gildisskálarnir vóru tilhaldsstøð hjá gildunum, eitt slag av samkomum, sum var sera vanligt í

Noregi og øðrum londum í miðöld. Tað er tó lítið, ið menn vita um hesi gildi og týðning teirra, men tey tykjast at bera við sær drykkjulag og aðrar siðir, sum hava uppruna teirra í heidnum blótveitslum, men í miðöld vórðu latin í kristnan ham. Í Heims-kringlu verður sagt, at Ólavur Kyrr setti Miklagildi í Niðarós og mong onnur gildi í býunum, »men áður var umfars-drykkjulag.«

Eisini í Havn var gildisskáli. Í 1619 verður húsið, har tingið heldur til nevnt »Gildeskaalen.« Hetta er eitt av kongsins húsum, og skipanin er tann, at tingið nýtir húsið, tá fútanum ikki tørvar tað. Helst eru ráðstovan og gildisskálin sami bygningur.

Einki frætta vit um nakað miðaldargildi í Føroyum, men úr 17. öld verður sagt frá einum árligum seremoniellum gildi, sum hildið varð júst í sambandi við tingið. Í gildinum luttóku í hvussu er prestar og tingmenn, og varð gildið sett í tinghúsinum — gildisskalanum — um kvæðið sama dagin, sum tingið sjálvt varð sliðið.

At okkara lögting hevur

Arne Thorsteinson, leiðari á Fornminnis-savninum, skrivur her um tinghúsinu í Føroyum. Greinin stóð eisini í blaðnum hjá Fornminnissavninum, Mondli nummar 3 1978.

uppruna sín í heidnum öldum, er øllum kunnugt, men hevur tað eisini borið heidnar siðir við sær heilt til okkara tíð? Tó at prestarnir sungu dúgliga á latini í gildunum í 17. öld, er tað ein spurningur, um teir ikki bert hava tikið við leikpartinum hjá heidnum prestum í vikingaáldar blótveitslum. Í hvussu er fáa vit snevlin av, at her er ikki alt í besta samliði við álvarsfult rættarstarv á kristnum grundarlag, tá vit í bók Lucas Debesar, bls. 260—62, lesa lýsingina av gildinum, og meðan vit

lurta eftir skálrøðuni, sum »Oldermanden« heldur, kennast orðini sum ein ylingur úr fornöld:

»Skulle vær saa fare med samme Minde, som det sømmer os sæder all-um godum Mannum. Vær skullum helle ad Munne, dricke, gjøre vel, oc icke biude dem som skiencke, før end vel er affdrucken. Den skal være Gud kierist, som meest dricke oc mindst sparer. See. Det er Villie min Herre Kongis. At Bispen, Fogden, Laugmand, Præster, Oldermænd, Gild-Brodre oc Gild-Søstre, Giester oc

Heime-Mænd skulle alle være Gud oc os velkom-mene.«

Eftir at vit nú finga ein glotta úr teimum fjaldum krókunum í mannahuganum, haðani ávirkanin Uttaneftir ikki hevur verið før fyri heilt at rudda forn-an siðarv burtur, kenst tað so undarliga hvønn-dagsligt at fáa at vita frá Lucasí debes, at tingmenn dagin eftir áttu at sleppa sær til hús og ikki ganga og dreiva í Havnini.

Hvussu langt upp í tíðina, gildisskipanin hevur verið hildin, duga vit einki at siga um, men tað kundi kanska verið áhugavert at nevnt, at tann Løgmanns-veitslan, sum verður hildin á okkara døgum, kann fatast sum ein uppafurtøka av forn gildinum, hóast tað bert er í avbleik-aðum formi.

Eftir 1627 frætta vit einki um ráðstovu ella gildisskála, men í 1663 verður »Landsens Tinghus« umrøtt. Tað er skil-ligt, at nú hevur lögtingið fingið egin hús, sum »Landið« — ikki kongur ella lensharri — eigur. Í landsins tinghúsi verða nú ting og gildi hildin. Nakað gomul munnu hesi tinghús tó vera í 1663, tí tá hevur fútin brúkt 67 gl 4 sk til umvælingar, sum hann krevur aftur frá tinginum. Hesin peningur skal fáast til vega við serligum skatti, sum tingið útskrivar. Framman und-an hevur tingið kravt tingfaratoll at samsýna tingmonnunum við, sum vit fáa kunnleika um í skipan um tingfaratoll frá umleið 1350—1400 og aftur í lögtings- og vártings-bókini 1655—66. Nú verður skattaútskriving tingsins viðkað til eisini at um-fata umvælingar av tinghúsunum, sum helst eisini eru bygd fyri serligan skatt.

Hesi fyrstu tinghús, sum landið átti, stóðu úti á Tinganesi, men júst har hava vit ongar beinleiðis frásagnir um. Eins og flest øll hini húsin á Tinganesi brunnu tinghúsinu í grund í 1673, og samanbera vit við tey hús, sum eftir standa, Leigu-búðin, Munkastovan, Kirkjan og Reynagarður og við verjugarðarnar á Skansanum, kann eingin ivi vera um, at tey hús, sum fórust, stóðu ikki inni á Reyninum, sum menn annars hava viljað verið við, men á sjálvum Tinga-nesi, niðan fyri Leigubúðina, har húsinu eisini vórðu upp aftur bygd eftir eldin. Har hevur eisini krúttorn-ið, sum fór í luftina, stað-ið. Her er vert at nevna, at í kjallaranum undir sethúsunum Úti í Havn er funnin tjúkk flá av brand-leivdum.

Løgtingið er nú húsilt í 23 ár, og hesa tíð heldur tað til á Reynagarði, har Løgmannsstovan og Løg-manskamarið í Suðurloni, sum enn er til, minna um hesa tíðina.

Í 1692 varð avgjørt at byggja nýggj tinghús, og varð hetta aftur gildið við serskatti, í skinni av mörkini. Húsinu vórðu bygd í 1696, og eru tey helst longu nú sett Niðri í Gong. Umframt til lögtingið vórðu húsinu eisini nýtt til gistingar hjá bygðafólki og sum goymsluhús teirra. Ikki hevur verið væl bygt, og heldur ikki rakk pening-urin til at gera húsinu liðug, klæðningurin varð ikki liðugt uppsettur, og vindeyguni komu ongan-tíð í, og tiskil fórust húsinu meira og meira til takið fór í luftina, og fútin at enda í 1719 sigur frá, at húsinu eru niðurdøttin, og hann hevur selt tilfarið á upp-boði fyri 75 1/2 gl.

Nýggj tinghús verða

Upprunaligu lögtingshúsinu

Løgtingshúsinu í dag